

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені
Михайла Драгоманова
Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики
Кафедра богослов'я та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Відносини між державою і релігійними організаціями»

I. Основна мета дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Відносини між державою та релігійними організаціями» є формування систематизованого і цілісного уявлення студентів щодо функціонування та взаємодії держави і релігійних організацій як суспільних інститутів, а також аналіз процесу становлення та розвитку особливостей їх взаємовідносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Відносини між державою та релігійними організаціями» є повідомлення студентам: цілісної систематизованої сукупності знань про генезу, розвиток і динаміку змін відносин між державою та релігійними організаціями; про методологію дослідження державно-конфесійних відносин; розвиток пізнавальних та аналітичних здібностей студента, комунікативних навичок; формування у них вміння застосовувати знання, здобуті у процесі вивчення курсів з соціології релігії, історії релігії, міжрелігійних відносин для дослідження специфіки державно-конфесійних особливостей країн світу.

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців

Для ОПП «Релігія та сучасні суспільні процеси». **ОБОВ'ЯЗКОВА ЧАСТИНА**. ПП Цикл професійної підготовки ПП 05 ОК професійної підготовки

III. Програмні результати навчання

- розуміти характер та особливості відносин між державними і релігійними інституціями; розрізняти типи державно-конфесійних відносин та їх специфіку.
- аналізувати комплексні проблеми державно-конфесійних відносин в сучасній Україні
- розуміння особливості і специфіку державно-конфесійних відносин країн СНД, СШК, та ЄС.
- застосовувати вміння виокремлювати позитивний досвід практики державно-конфесійних відносин зарубіжних країн та екстраполювати його у відносини між державою та релігійними організаціями в Україні.

**IV. Короткий зміст
вибіркової дисципліни**

Змістовий модуль 1. Державно-конфесійні відносини в Україні

- **Тема 1.** Державно-конфесійні відносини: зміст, історичні типи, українська специфіка
- **Тема 2.** Огляд моделей державно-конфесійних відносин в Україні: історичний контекст
- **Тема 3.** Актуальні питання сучасних взаємин між державою та релігійними організаціями в Україні

Змістовий модуль 2. Державно-конфесійні відносини в зарубіжних країнах

- **Тема 1.** Характеристика державно-конфесійних відносин в країнах Співдружності незалежних держав (СНД)
- **Тема 2.** Особливості державно-конфесійних відносин в Сполучених Штатах Америки та країнах Європейського Союзу

**V. Назва кафедри та
викладацький склад, який буде
забезпечувати викладання
дисципліни**

Кафедра богослов'я та релігієзнавства, Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики (гуманітарний корпус, кабінет 3-7,) +38(044)486-05-99

Бондаренко Віктор Дмитрович, завідувач кафедри богослов'я та релігієзнавства, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України, Заслужений діяч науки і техніки України, Член Асоціації релігієзнавців України.

v.d.bondarenko@udu.edu.ua

**VI. Обсяг навчального
навантаження та терміни
викладання дисципліни**

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС), з яких денна форма навчання: лекційних – 14 год., семінарських – 12 год., самостійної роботи – 64 год.

**VII. Політика вибіркової
дисципліни**

Політика навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності та визначається системою вимог, які ставляться до здобувачів вищої освіти в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова.

**VIII. Основні інформаційні
джерела для вивчення
дисципліни**

1. Андрусишин Б.І. Державно-церковні відносини : історія, сучасний стан та перспективи розвитку: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Б.І.Андрусишин, В.Д. Бондаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 387 с.
2. Андрусишин Б.І. Церква в Українській державі 1917-1920 (Доба директорії УНР). Навчальний посібник / Б.І. Андрусишин. – К. : Либідь, 1997. – 176 с.
3. Антошевський Т. Моніторинг релігійної свободи в Україні : 2005-2007 / Т.Антошевський, Л.Коваленко. – Львів : Релігійно-інформаційна служба України, Центр правових та політичних досліджень «СІМ», 2008. – 168 с.

4. Бабій М. Держава і Церква: діалектика й форми взаємодії / М. Бабій // Державно-церковні відносини в Україні у контексті сучасного європейського досвіду. – К. : «ВП», 2004. – С. 163-171.
5. Бондаренко В. Особливості української моделі державно-церковних відносин / В.Бондаренко // Державно-церковні відносини в Україні у контексті сучасного європейського досвіду. – К.: «ВП», 2004. – С. 10-18.
6. Бондаренко В. Релігійна ситуація в Україні і перспективи її розвитку / В.Бондаренко // Релігія і суспільство в Україні: фактори змін. Матеріали міжнародної конференції 15-15 травня 1998. – К. [б.в.], 1998. – С. 14-30.
7. Бондаренко В.Д. Світська школа та Церква в сучасній Україні: співпраця у контексті європейського досвіду / В.Д. Бондаренко // Виконання зобов'язань України, що випливають із її членства в Раді Європи. Збірник матеріалів круглого столу / редакційна колегія : І.В. Бондарчук – головний редактор та ін. – К. : Світ Знань, 2006. – С. 7-10.
8. Бондаренко В.Д. Теоретичні засади дослідження державно-конфесійних відносин / В.Д.Бондаренко // Державно-конфесійні відносини в Україні: вітчизняний та європейський досвід / Державний комітет України у справах національностей та релігій, Національний педагогічний університет ім..М.П.Драгоманова; Ред-кол.: В.Андрущенко ін.– К. : Видавництво «Світ знань», 2009. – С. 5-12.
9. Вісник Державного комітету України у справах національностей та релігій / голов. Ред. О.Н. Саган. – К., 2008. - №3. – 176 с.
10. Владиченко Л.Д. Україна та Польща: компаративний аналіз відносин між державними і релігійними інституціями : монографія / Л.Д. Владиченко. – Київ, 2014. – 368 с.
11. Владиченко Л. Д. Досвід діяльності громадських об'єднань при центральних органах виконавчої влади в Україні, як суб'єктів державно-конфесійних відносин // Наукові записки. Серія «Історичне релігієзнавство». – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». – 2012. – Випуск 7. – С. 69-77.
12. Владиченко Л. Етапи розвитку державного органу у справах релігій в Україні (XX-XXI ст.) / Л.Владиченко // Пріоритети державної політики в галузі свободи совісті: шляхи реалізації: Зб. наук. Матеріалів / Держ. Ком. України у справах національностей та релігій, Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова; Редкол.: В.Андрущенко ін. – К., Видавництво «Світ Знань», 2007. – С. 47-58.
13. Владиченко Л. Концептуальні засади державної політики України щодо релігійних організацій // Державно-конфесійні відносини в Україні: вітчизняний та європейський досвід / Державний комітет України у справах національностей та релігій, Національний педагогічний університет ім..М.П.Драгоманова; Ред-кол.: В.Андрущенко ін.– К. : Видавництво «Світ знань», 2009. – К.: Видавництво «Світ знань», 2009. – С. 19-24.
14. Владиченко Л. Характеристика консультативно-дорадчих органів при Президентові України та Кабінеті Міністрів України щодо здійснення державної політики у сфері державно-конфесійних відносин // Релігія та соціум : Міжнародний часопис. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – №2 (8). – С. 98-103.
15. Владиченко Л.Д. Процедура реєстрації релігійних організацій – актуальне питання державно-конфесійних відносин / Л.Д. Владиченко // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. Ред. В.М. Вашкевич. – К. : ВІР УАНБ. – 2012. – Випуск 65 (№10). – С. 348-353.
16. Войналович В.А. Партійно-державна політика щодо релігії та релігійних інституцій в Україні 1940-1960-х років: політологічний дискурс / В.А. Войналович. – К. : Світогляд, 2005. – 741 с.
17. Володина Н.В. Правовые системы государственно-конфессиональных отношений : монография / Н.В. Володина. – М. : Изд-во «Новый инлекс», 2009. – 480 с.

18. Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. Збірник офіційних документів. – К. [б.в.], 2008. – 101 с.
19. Громадська думка про релігію і церкву в Україні (соціологічне дослідження Центру Разумкова) // Національна безпека і оборона. – №3(51). – 2004. – С. 30-40.
20. Декрет Совета Народных Комиссаров РСФСР «Об отделении церкви от государства и школы от церкви» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niv.ru/library/006/015.htm>
21. Державно-церковні відносини в Україні у контексті європейського досвіду. К., 2004. – 100 с.
22. Єленський В.Є. Держава і Церква в СРСР. З історії передквітневого двадцятиліття В.Є. Єленський // Людина і світ. – 1991. - № 2. – С. 15-19.
23. Єленський В.Є. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформації центрального і східноєвропейських суспільств: фокус на Україні / В.Є. Єленський. – К : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2002. – С. 5-92.
24. Здіорук С. Державно-церковні відносини як чинник зміцнення національної ідентичності: досвід постсоціалістичних держав України / С.Здіорук // Релігія і церква в сучасних українських реаліях. – К. 2007. – С. 43-50.
25. Кабінет Міністрів України Постанова від 24 січня 2007 р. № 61 «Про утворення Комісії при Кабінеті Міністрів України з питань повернення майна релігійним організаціям» // Реституція церковного майна : міжнародний та вітчизняний досвід : Збірник наукових матеріалів / [Ред-кол. : В.Андрущенко ін.]. – Київ, Видавництво «Світ знань», 2007. – С. 70-73.
26. Конституція України. Текст Основного Закону з офіційними тлумаченнями Конституційного Суду / Олдяд і коментарі В.Ф. Поргілька та В.Л. Федоренка – К. : Наукова думка, 2006. – 210 с.
27. Концепція державно-конфесійних відносин в Україні // Національна безпека і оборона. – 2004. – № 3(51). – 3-22.
28. Любчик В.П. Порівняльний аналіз процесу реституції церковного майна в Україні та інших посткомуністичних країнах / В.П. Любчик // Вісник Державного комітету України у справах національностей та релігій / голов. Ред.. О.Н. Саган. – К. 2008. - № 3. – С. 117-126.
29. Методичні рекомендації до практичного застосування Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (постатейні роз'яснення щодо їх застосування) [Текст] / Міністерство України у справах національностей, міграцій та культур. Управління у справах релігійних організацій. – К. : [б. в.], 1995. – 75 с.
30. Новиченко М.Р. Релігія і церква в країнах колишнього СРСР (короткий огляд) / М.Р.Новиченко // Державно-конфесійні відносини в Україні: вітчизняний та європейський досвід / Державний комітет України у справах національностей та релігій, Національний педагогічний університет ім.М.П.Драгоманова; Ред-кол.: В.Андрущенко ін.– К. : Видавництво «Світ знань», 2009. – С. 77-80.
31. Онищук І.І. Східні церкви: державно-конфесійні відносини : навч. посіб. / І.І. Онищук, С.В. Онищук. – Дрогобич : Коло, 2014. – 476 с.
32. Папастасис Х. Государство и церковь в Греции / Хараламбос Папастасис // Государства и религии в европейском Союзе (опыт государственно-конфессиональных отношений) / [Сост. Робберс Г.] / Под ред. М.А. Воскресенского и др. – М. : Институт Европы РАН, ЕЦ ЮНЕСКО, 2009. – С. 149-178.
33. Петрів О. Сучасні трактування принципу відокремлення Церкви і Держави / О.Петрів // Релігія і закон: проблеми правового врегулювання державно-церковних відносин. Збірник матеріалів. – К. «ВІП», 2002. – С. 80-84.

34. Положення «Про порядок організації, діяльності, звітності і ліквідації релігійних громад та систему обліку адмінорганами складу релігромад та служників культу». – Харків [б.в.], 1930. – 32 с.
35. Хаварівський У. Б. Інституалізація державно-церковних відносин в Україні: історико-управлінський аспект: монографія / У.Б. Хаварівський. – Тернопіль: "Терно-граф", 2013. – 320 с.
36. Церковно-релігійна ситуація і державно-конфесійні відносини в Україні : підсумки десятиліття, тенденції і проблеми (аналітична доповідь Центру Разумкова) // Національна безпека і оборона. – 2011. – № 1-2 (119-120). – С. 2-77.
37. Щодо створення Комісії з питань забезпечення реалізації прав релігійних організацій // Вісник Державного комітету України у справах національностей та релігій / [голов. ред. О.Н. Саган]. – К., 2008. – №3. – С 46.
38. Borecki P. Uchwalenie ustawy dla zwiЅzku wyznaniowego [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2547>
39. Cebula S. Prawa i wolnoЅci religijne we wspiyczesnej Polsce / Siawomir Cebula. – Krakow : Nomos, 2011. – S. 158.
40. Maiy rocznik statystyczny Polski 2011. – Warszawa : Giywny UrzЅed Statystyczny, ROK LIV, 2011. – 727 s.
41. Stanisz P. Ѐrydia prawa wyznaniowego Rzeczypospolitej Polskiej / Piotr Stanisz // Mezglewski A. Prawo wyznaniowe, wydanie 3 / Mezglewski A., Misztal H., Stanisz P. – Warszawa : Wydawnictwo C.H. Beck, 2011. – S. 48-66.
42. Wyznania religijne i stowarzyszenia narodowoЅciowe i etniczne w Polsce 2006-2008 / G. Gudaszewski, M. Chmielewski (red.). – Warszawa : GUS, 2010. – 350 s.
- 43.
44. Ульяновський В.І. Церква в Українській Державі 1917-1920 рр. (доба Української Центральної Ради): Навчальний посібник / В.І. Ульяновський. – К. : Либідь, 1997. – 200 с.
45. Ульяновський В.І. Церква в Українській Державі 1917-1920 рр. (доба Гетьманату Павла Скоропадського): Навчальний посібник/ В.І. Ульяновський. – К. : Либідь. – 320 с.

ІХ. Система оцінювання

Поточний контроль: оцінювання на семінарських заняттях та практичних заняттях, виконання індивідуальних занять.
 Підсумковий контроль: залік за результатами поточного контролю.